

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 27 april 2012

Mål nr

Ö 939-12

KLAGANDE

SH

Ombud: Advokat FR

MOTPART

TH

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat KS

SAKEN

Överflyttning av barn

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2012-02-16 i mål ÖÄ 9790-11

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med upphävande av hovrättens beslut under punkterna 1 a) och 1 b) avslår Högsta domstolen THs yrkande om att parternas barn T och K ska överflyttas till honom.

Med upphävande av hovrättens beslut även under punkterna 1 d) och 3 befriar Högsta domstolen SH från skyldigheten att betala ersättning för THs rättshjälpskostnader i tingsrätten och hovrätten. Vidare förordnar Högsta domstolen att vardera parten ska bära sina rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Högsta domstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt KS med 21 651 kr, varav 20 034 kr för arbete och 1 617 kr för utlägg. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 4 330 kr.

Vardera parten ska bära sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

SH har yrkat att Högsta domstolen ogillar THs yrkande om att barnen T och K ska överflyttas till honom. Hon har vidare yrkat att Högsta domstolen upphäver skyldigheten för henne att ersätta THs rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar TH att ersätta hennes rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

TH har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SH har yrkat ersättning för rättegångskostnad i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har den 1 mars 2012 för tiden till dess annat föreskrivs förordnat att vidare åtgärder för verkställighet av hovrättens beslut inte får ske.

SKÄL

Bakgrund

1. Målet gäller överflyttning av barn enligt Haagkonventionen den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen) och den i anslutning till konventionen utfärdade lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn (verkställighetslagen). Konventionen har tillträtts av bl.a. Sverige och Tjeckien.
2. SH och TH har gemensamt barnen T och K. SH flyttade från Tjeckien till Sverige i maj 2010. Sedan mitten av augusti 2010 har T och K bott tillsammans med SH i Sverige.
3. TH har under påstående att barnen olovligen kvarhållits i Sverige yrkat att de ska överflyttas till honom i Tjeckien. Hovrätten har bifallit hans yrkande.

Regleringen

4. De frågor som målet rör omfattas av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). Förordningen innehåller regler om domstols behörighet och om förfarandet. I skäl (17) anges att Haagkonventionen ska fortsätta att tillämpas, med de kompletteringar som följer av bestämmelserna i förordningen, i syfte att vid

olovligt bortförande eller kvarhållande av ett barn detta omedelbart bör återföras.

5. Ändamålet med Haagkonventionen anges vara att säkerställa ett snabbt återförande av barn som olovligen har förts ut till eller kvarhållits i en fördragsslutande stat och att tillförsäkra att rätten i en fördragsslutande stat till vårdnad eller umgänge verksamt respekteras i andra fördragsslutande stater (artikel 1).

6. Enligt 11 § verkställighetslagen ska barn som olovligen har förts hit till landet eller som olovligen hålls kvar här på ansökan överflyttas till den från vilken barnet undanhålls, om barnet omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet hade hemvist i en stat som har tillträtt Haagkonventionen. Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt, om bortförandet eller kvarhållandet strider mot den rätt att ta vård om barnet som dess vårdnadshavare eller någon annan har i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet och denna rätt också utövades vid den tidpunkt då barnet bortfördes eller kvarhölls eller skulle ha utövats vid denna tidpunkt om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum (jfr artiklarna 1–4 och 12 i Haagkonventionen).

7. I artikel 3 a i Haagkonventionen betecknas den rätt som ska ha kränkts som rätt till vårdnad (rights of custody). Enligt artikel 5 innefattas i denna rätt de rättigheter som hänför sig till vården av barnets person och särskilt rätten att bestämma var barnet ska bo. Enligt artikel 13 a är myndigheten i den stat där återlämnande har begärts inte förpliktad att besluta om återlämnande bl.a. då det visas att den person som hade vård om barnet har samtyckt till eller i efterhand godtagit bortförandet eller kvarhållandet.

Bedömningen i detta fall

8. Högsta domstolen instämmer i hovrättens bedömning att barnen vid tidpunkten för det påstådda olovliga kvarhållandet hade hemvist i Tjeckien.

9. Frågan är då om SHs kvarhållande av barnen i Sverige strider mot THs rätt att ta vård om barnen i Tjeckien.

10. Tingsrätten i Frýdek-Místek godkände genom dom den 30 mars 2010 en överenskommelse mellan SH och TH om att barnen skulle lämnas i moderns vård. Den 27 juli 2011 avslog samma domstol THs begäran om att barnen interimistiskt skulle lämnas i hans vård. Beslutet fastställdes av Regiondomstolen i Ostrava.

11. I målet föreligger i engelsk översättning viss utredning om innehållet i tjeckisk lag. Av denna framgår att föräldraansvaret (parental responsibility) som huvudregel tillkommer båda föräldrarna (artikel 34 i familjelagen). Enligt skriftliga utlåtanden av den tjeckiska centralmyndigheten och av en domare i den tjeckiska Högsta domstolen är innebörden av den tjeckiska lagstiftningen att föräldrarna har gemensam beslutanderätt i viktiga frågor som rör barnen, t.ex. i vilket land barnen ska vara bosatta. Detta gäller även om en av föräldrarna har tillerkänts vårdnaden (custody).

12. Under målets handläggning i Högsta domstolen har SH hos tingsrätten i Frýdek-Místek yrkat att domstolen med stöd av artikel 49 i familjelagen ska fatta beslut om var barnen ska bo. I bestämmelsen föreskrivs att domstolen kan fatta beslut i föräldrarnas ställe om de inte kan komma överens i viktiga frågor som gäller föräldraansvaret. Tingsrätten har i ett interimistiskt beslut den 5 mars 2012 för tiden till dess beslut i målet fattas förordnat att modern tillsammans med barnen har rätt att uppehålla sig på den nuvarande vistelseorten, d.v.s. i Sverige.

13. Något slutligt avgörande enligt artikel 49 i den tjeckiska familjelagen har ännu inte fattats. För närvarande gäller emellertid enligt tingsrättens interimistiska beslut en rätt för SH att tillsammans med barnen uppehålla sig här. Ett sådant domstolsbeslut får anses jämställt med ett godkännande i efterhand som kan beaktas enligt artikel 13 a i Haagkonventionen. Att ett domstolsbeslut rörande vårdnad m.m. i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet ska respekteras av andra fördragsslutande stater är en grundläggande tanke bakom såväl Haagkonventionen som Bryssel II-förordningen (jfr artikel 14 i Haagkonventionen).

14. På grund av det anförda bör THs ansökan om överflyttning av barnen avslås.

15. Utgången i målet har varit beroende av det i punkten 12 ovan nämnda beslutet, som har fattats under målets handläggning i Högsta domstolen. Det finns då förutsättningar för att med tillämpning av 18 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken förordna att vardera parten ska bära sin kostnad i tingsrätten, hovrätten och Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström (referent), Lena Moore, Göran Lambertz och Svante O. Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Ann-Christine Johansson